

Църковен Въстникъ

издава избрана четвъртъкъ,
а също така „Пур-
годъ“ и всички икономи-
чески издачници на цър-
ковните видини, и въ
чакански видини.

Годишна цена на
изданието е 15 ст.
Изданието се издава
самото „Профиладъ“,
и в България 10 лева, а
в страната 12 лева.

Единъ брой 15 ст.

ЦЪРКОВЕН ВЪСТИНИКЪ

СЕДМИЧНО ИЗДАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ:

- Обявление.
- Нови искренни думи и съвети — Д. Еранковъ.
- Шинционационата въ нашъ училища — д-ръ Ст. Цанковъ.
- Подражание и създание на живота — пръвъ свещ. Иорд. Стойковъ.
- Мъжини и отции: Да не вървимъ безогледно — свещ. Б.
- Изъ въстаници и списаниета.
- Църковна и обществена лѣтописъ.

ОБЯВЛЕНИЕ

№ 465.

Управлението на Софийската духовна семинария извѣстява за знание на интересуващите се, че поправителнитѣ и приемните изпити за слѣдване въ училището призываютъ ученици 1907/1908 год. ще се почнатъ на 25 августъ.

Желаети да постъпите въ I-и класъ на семинарията подаватъ прошения на името на ректора най-късно до 20 августъ. При прошенията се прилагатъ слѣдните документи: 1. кръщелъто свидѣтелство, отъ което да се вижда, че кандидатът не е по-възрастенъ отъ 17 години; 2. медицинско свидѣтелство, че кандидатът е здравъ и нѣма никакви физически недостатъци, които биха му попрѣчили да бѫде свещеникъ или учителъ и 3. свидѣтелство, че въвършилъ съ *примърено* поведение и добъръ успѣхъ най-малко II-и класъ.

Приемането на ученниците въ I-и класъ става съ конкуренция изпитъ: писменъ и устенъ. Писменъ изпитъ се държи по предмѣтите: аритметика, български езици и красописание, а устенъ — по свещена история (вѣтки и нови завѣти), катехизисъ и славянски прочитъ.

Тази година въ I-и класъ ще се приематъ всичко 25 души ученици, отъ които 14 самоодръжници, 5 души съ цѣла стипендия и 6 съ половина стипендии.

За стипендантъ ще може да бѫде принетъ младежъ, който напълни слѣдните условия: а. на приемния изпитъ да покаже отличенъ успехъ; б. да прѣдстави свидѣтелство за бѣдностъ, съдѣржанието на което да бѫде запѣрено отъ околийското управление; и в. да даде писмено задължение, че ще постъпи въ духовно звания, когато достигне

абонаментъ съ годи-
ническа предплата.

Частът, относящъ се до
изданието, се напри-
е до администрацията на
Църковенъ въстаникъ,
и къмъ градъ София.

За обложката се плаща
на първъ пътъ по 20 ст.,
на редът се гардица,
и по-късно повторно
по 15 ст.

Послатки писма не се
приематъ — разочаровъ
на седмичното издание
не се покръщатъ.

опрѣдѣлената за това въ закона възрастъ, или ще
възвѣрне похарчената за издѣржането му сума,
въ случаѣ че не изпълни горното задължение,
или пъкъ бѫде прѣди врѣме изключенъ изъ се-
минарията.

Забѣлѣжка. Задълженето се изисква отъ
ученика, слѣдъ като бѫде принетъ за стипендантъ.

Самоодръжницитѣ плащатъ 480 лева пан-
сионска такса, отъ които половината се внасятъ
безъ всѣкакви отерочки при постѣжването въ учи-
лището, а останалата половина — на 1 февруари.

Забѣлѣжка. Самоодръжницитѣ не плащатъ
училищна такса, но затова пъкъ на свои срѣдства
си доставятъ учебниците. Полустипендантът вна-
сятъ непрѣменно въ самото начало на учебната
година изпѣдѣнътъ 240 лв. за цѣлата учебна година.

Отъ всички новопостаплящи ученици се изиск-
ва да иматъ на първо врѣме по единъ чифтъ
здрава обуша и по единъ черни панталони, съ които
да помиятъ докато имъ бѫдатъ дадени такива
отъ управлението на семинарията. Освѣтъ този,
тъ трбова да иматъ още свои: 4 ризи, 4 чифта
долни гащи, 4 чифта чорапи, кърпи за носъ и
пеншки.

Курсътъ на семинарията е 6 годишънъ. Всички
ученици живѣятъ въ пансионъ и носятъ формено
облѣкло.

Отъ управлението на Духовната семинария.

Нови искренни думи и съвѣти.

Признателността на българския народъ къмъ руския е безпрѣдѣлна. Тя е вѣчна, като великия и благороденъ народъ, на който се дължи, и като народъ, който я дължи. Рускиятъ народъ се само-
жертвува за свободата на българите, както и за
свободата на събръ, гърци и румъни. Българската
душа и българската книжница сѫ прѣблъдени съ
чувства на любовъ, благодарностъ и признателностъ
къмъ велика Русия така, както българската земя съ
усъвънъ съ конститъ на десетки хиляди руски герои
и пропита съ тѣхната кръвъ. Всѣки проходъ, всѣка
чука, всѣка долчина у нашата земя сѫ свидѣтели
на епичния героизъмъ на руската армия. Всѣки
градъ и въ всѣко село около всѣко българско ог-
нище най-сърдично и най-възторжено се приказва
за героите руси и българи призъ автобилната
война. За българина русите сѫ най-близки и най-
добри брали; за него тъ оставатъ най-чистотъ-
дечни, най-храбри и най-голями алtruисти въ съвѣ-
та. Отъ руския народъ е идъло и ще идѣ само

добро за България. Каквато студеница и да съжали върхемайата и събитията, каквато сънка и да се е хвърляла върху намръщения на освободителите и върху чувствата на освободените, България, въдобр или вълоши дни, въщастие или въ нещастие, е чувствувала винаги задъ гърба си Русия съ нейното великолично сърдце и съ нейната искреност. Успехът на България я радва, неспособният ѝ я опечаляваш. Русия никога не е престанала да се гриже за България и за нейното бъдеще. Тя никога не е пръсгана и съ искренитет си и мъдри съвети. И всъкога, когато не сме давали ухо на мъдринът и съвети, правили сме фатална гръшка.

През 1903 година, и по-рано, прѣди да настапят потреснитъ събития въ вилаетът, рускиятъ дипломати направиха всичко да ги прѣдзведатъ, а турскиятъ държавници—всичко да ги прѣдизвикатъ. Съвященици намръщията на турците, тѣ побързаха съ съветът си. Не пропуснаха да ги дадатъ и лично комуто трѣбаше. Рускиятъ официозентъ печатъ ги повтори съ рисъкъ да изложи руското име и да даде материалъ да се заговори наново „за неразположение на Русия къмъ българите и къмъ тѣхните коннеки“.

Русия си изпълни дълга. Тя даде съветът си. Тя не можеше да даде по-вече нѣщо отъ искренниятъ съвети, съ които побърза. Прѣди вънъ на областъ, които се трупаха въ далечния Изтокъ, тя не можеше да вземе по-горещо каузата на изнинаващото подъ кървавото турско управление българско население, не можеше да се застъпи и по-рѣшително за правото и за човѣщината. Казвано е и другъ път тукъ, на сѫщото място, нека се повтори и днес: за Русия всички славянски народи също съменили братия, единакво милиней по сърдце и единакво близки на лад/най-мила за нея е правдата, правото на всѣка отъ тия народности. И ако ти не се обявява рѣшително за това право, още не значи, че го не признава. Подиръ договора въ Санть-Стефано Русия се застъпи въ Берлинъ за правото на българите. Рускиятъ дипломати, това свидетелствуващ протоколът на берлинския конгресъ, — съ се борили мѣждуенно да запазятъ етнографията прѣдъ на българския народъ, правото на България. Рѣчътъ на графъ Шуваловъ издаваше мѣжкъ и болкътъ, които руската блага душа чувствувала, когато английскиятъ дипломати разложиха България. Въ рѣчътъ му и днес се чува гласъ не на студенъ дипломатъ, но на справедливъ човѣкъ, на искренъ русинъ, който при всѣка късана част отъ тѣлото на България чувствуваше, че се каса собственото му тѣло. Много се е г҃ръшило и г҃ръши у насъ съ прибрѣзани и повърхни заключения, а още по-вече съ подозрѣния. Нѣ мислятъ зрѣло ония, които искатъ Русия да мисли и работи само за славянскътъ, които искатъ да и вилчатъ въ скъбдностни опити, кому кога скимис. Още повече г҃ръшатъ ония, които искатъ да стесняватъ грижитъ и любовта на Великата освободителка къмъ славянскътъ, именно ония, които искатъ Русия да общава българите по-вече отъ сърбите, или сърбите по-вече отъ българите, или черногорите по-вече отъ българите, сърбите и наспаки. Такова искане е емното егоизтично. Подобна обичъ би била изворъ на недовѣре и на студеница. Като велика държава, Русия има свои задачи и свои интереси. Нейните интереси съ свързани съ нейната сѫдба. Като гледа тѣхъ, тя работи

за себе си, за своето величие и мощъ, които сѫ толко повелителни за нея, колкото и наскъщи за сѫществуването на малките балкански държавици, които сѫ нѣйно създание. Безъ покровителството на Русия малките държавици на полуострова не може да сѫществуватъ. Безъ велика Русия, тѣ ще бѫдатъ постоянно обурявани. Истината налага да се отбѣтъжи, че нашата освободителка е общала и обича, както и другъ път е казано това, братски и християнски съюзъ малки братия, но злочестът и потиснатът най-първо и най-много. Отразъ на тая обичъ сѫ нейните съвети прѣтъ 1902 и 1903 г. Прѣдизвикателствата на турците изѣзаха по-силни отъ съветът и донесоха опустошена Македония. Отразъ на тази обичъ сѫ и постоянниятъ съветъ да прѣстане четничеството, да прѣстанатъ водите, въ които намиратъ оправдание турската българоизтѣбна политика и вандалитът на съюзенътъ чети. Лучъ на тази обичъ сѫ и искрите, съ които излиза сега рускиятъ официаленъ органъ „Journal de St. Peterbourg“, въ броеве 160 и 161 отъ 21-и и 22-и юни т. г. Официозниятъ органъ съ перото на Е. Шесинъ, редакторъ на въстника и въвъръвъ въ източните работи, говори искрено и съзвѣта още по-искрено. Той повторя онова, което знаемъ за българоизтѣбната турска политика; онова, което теглятъ нашиятъ единородци отъ тази политика и което ги очаква тѣпъра. Той подчертава, че за Турция най-опасенъ и страшнътъ врагъ сѫ българите, които въ Македония сѫ мнозинство, а въ княжеството вѫншителна сила. Той твърди, че между турци и гърци има съюзъ сръдъ българите и че обектъ на този съюзъ е българскиятъ елементъ. Той подчертава образуването въ европейскиятъ виласти блокъ“ за изтѣба на българите, въ които участвува и самата Цариградска патриаршия.

Да вѣтъ статьи на „Journal de St. Peterbourg“ се дължатъ една друга. Въ първата, озаглавена „Положението въ Македония“, г. Шесинъ казва, че „отъ турско гледище Македония умиротворена е синонимъ на Македония изгубена за турското влияние. Раствът на гръцките агитации съ прѣко стѣдствие на отживилата и варварско турска политика... Ужасните насилия на албанските и гръцките чети, настъръвани на българското население, оставатъ винаги безнаказани, когато най-малката проява на славянския национализъмъ веднага нѣмилостиво се потъпка. Така този трагиченъ кинезъ крие най-чиници политически съмѣтки, на които гръците сѫ несъзнателни ордия. И каузата на патриаршията става въ сѫщността каузата на полумѣсата“...

Още по-ясенъ и категориченъ е авторътъ въ втората статия, озаглавена „Македонската задача“. Той изтѣва по-релефно обектъ на съюзенътъ турци и гърци. Този обектъ сѫ българите.

„Отъ тритъ, казва, съперничествуващи народности, Турция се боя най-много отъ българите. Съ други думи, Турската дипломация признава най-голямо право на България върху Македония. Несъмнѣнно, нѣщо не е разписано съ жестокостъ тѣй омразна, както етнографията въпросъ, и маркътъ Салисбуръ не пише ли на лордъ Биконсфилъ, че „Македония е по-българска отъ колкото българската дръжава“? По тази точка, въпрочемъ, трудътъ, сега подъ нечать, на професоръ Иширковъ обѣщава удивително обосновано доказателство. Науката подиръ малко

ще се произнесе по спора, открит отъ появата на книгата на българския професоръ г. Циничъ, която е въ пользу на сърбите. Но, и при тия резерви, въпреки е, че до окапанията на Босна и Херцеговина не се говореше за сърби въ Македония... Истината е, че отъ 1883 г. крал Милан се отказа отъ сръбска пропаганда въ Босна и Херцеговина също цѣната на австро-венското обѣщане да благоприятствува сръбското дѣло въ Македония... Оставатъ гръцките. Не може да се отрече тайната закрила на тѣхните македонски ламтежи, която имъ даватъ турските власти. Това именно е най-силната оскъдна на тѣхната кауза... Ако гръцките чети представляваха сериозна опасност за цѣлостта на турска империя, Хилми паша отдавна би напускалъ олимпийското равнодушие предъ гръцките жестокости... Ако гръцката црква бѣ дѣйствително мощенъ лост да извърши независимост на Македония, отоманските власти не би били така щедро толерантни спрѣмъ нея и не би спомагали нейното развитие. Наистина, Турция вижда въ гръцките и албански чети само онова, което дира, именно: революционери, предизначени да спратъ прогулата на македонската националност, средство да компрометиратъ, съ нови осложнения, справедливото разрешение на задачата. По този начинъ, патриаршеската црква, у която гръцките се самообличаватъ да виждатъ ордие на еленизма, е станала въ ръците на турците ордие за борба сръбъ сърбите, и особено сръбъ българската црква, на която грамадното национално влияние ги плаши.

Авторът застъпва и поведението на България, нейната боева готовност, също и грижитъ и страховетъ, които тя задава съ тази си готовност на В. порта. Не пропуска и предизложението на Лондонския балкански комитетъ да се поддържи Македония на сръбска, гръцка и българска сferи на влияние. Той отхвърля тази идея, която е станала отъ нѣкое време любима на означения комитетъ, като противна на съзнанието на националното единство на народа. Подчертка и непомиримите амбиции на съперниците. Той нарича, че е мѫдро, като предъ тия непомирими амбиции, България ограничи съврътъ въ чисто законно желание да облечи неволите въ Македония. Съ тази хуманна цѣль тя ще отстрани епичните бѣлиозе, които носятъ сътресения за младите народи. Най-добрата, споредъ г. Шесинъ, гаранция, която може да даде Европа на Македония, уморена вече да страдае, е да направи да се респектиратъ законите и политиците да изпълняватъ съвѣтно дължностите си, като назначи за македонски губернаторъ християнинъ белгиецъ или швейцарецъ.

Въ изложеното има повече нѣщо отъ искренъ съвѣтъ. Най-същественото въ съвѣта е Македония да се не разположи, защото това ще компрометира идеята за автономия; изтребата на българското население трѣбва да се спре, защото цѣлокупността и броя на българите съ основа на автономията. Наедно съ този съвѣтъ върви и другъ — поводът за изтребата на българското население да се спратъ. А най-главенъ поводъ съ чети. Тъ трѣбва да се спратъ. Това се налага. Това се съвѣтва и прѣоръжава отъ човѣколюбии и приятели на изтребуваното българско население, както и отъ ратуващи за автономия на Македония по пътя на постепенни реформи.

Благодарностъ за искренниятъ думи и мѣдри съвѣти.

Д. Бранковъ.

Законътъ Божий и нашата държава.

Шишмановщината бъ нашите училища.

Законътъ Божий може да има значение въ нашите училища само тогава, когато се пѣли да се изтькне той на учениците и да се възприеме отъ тѣхъ като законъ, като абсолютно правило и настроение въ човѣците постъпки, въ живота човѣците. Ако държавните ражководители на просветата у насъ искатъ да стоятъ на държавно-конституционно становище, тогава ако въ възпитанието на българската младеж се придръжатъ отъ основите на гospодстващата въ страната ни религия — труда тогавъ на Закона Божий да гледатъ като на предметъ съ положително съдържание, като на предметъ, съ който да се възпити да се изпълнява, съ който да се осъществява и оглъбва младежката душа въ търсът и на животъ съ положителни задачи и идеали. Законътъ Божий не е законъ и не е законъ Божий, ако съ него не гледаме да дадемъ иѣцо положително, яко абсолютно безспорно и обязателно въ иѣцното съдържание на душата и въ активизма и въ живота.

И понеже това е тѣй или тѣй би требало да бѫде, лепо е: защо законътъ Божий (поне на книга) още отначала си е използвалъ изпървестващо място въ нашите училища. Туй изпървестващо негово място (фигуриращо въ програми и училиции свидѣтелства!) показва, че той би требало да бѫде онъ възпитателно-учебенъ предметъ, който върви предъ всички и послѣ всички други училиции предмети, който окръглива всички училиции материки, който систематизира всичко училищно въ единъ дѣбънъ правствено-просветителенъ принципъ, що ще служи като фонари въ тъмните простири на жизнения човѣцъ ходъ...

О туй гледище на Закона Божий и на него-вата роля на да напишъ училища е *должна* да се придръжатъ най-внешната държавна институция, която ражководи въ страната ни просветата, ако мисли да нагодиба работата си съгласно изригнатата воля на творца на българските органически законоположения, и ако се въздушенизва отъ изъяснението на единъ дѣлъгъ, че й е наложенъ отъ българския народъ.

Противната на тия принципи работа — е работа противнародна и противконституционна.

А такава именно противнародна и противконституционна работа се гиѣди и загиѣди въ нашите училища — работа, стъзателно или беззстанателно, тирънна и даже подържана отъ най-внешните ражководители на просветата у насъ.

Испитната смисъл на нашата Magna Charta не позволява никакво изоставяне на най-заденъ планъ на Закона Божий. Сломена се, че и днесъ Законътъ Божий фигурира на първо място въ официалните програми и училиции свидѣтелства! Това е на вълъ, за хората, „за очи“. Но тъкмо обратното е съ Закона Божий вътръхъ училищата. Знаещ на всички фактъ е, че Законътъ Божий въ нашите училища е замъмаренъ до прѣстъпностъ. Недостига ли иѣцому учителю иѣцъ и други прѣподавателски част — дават му да прѣподава Законътъ Божий! По разпрѣдѣленето на предметите въ учителски сфери се спори вѣсътъ по-вече за важността на краснописането и гимнастиката отколкото за важността на Закона Божий. За преподаването на Закона Божий не се изисква

подготовка и любовь. Да прѣподавашъ у насъ Законъ Божій, това ще рече: да научишъ безизисено да разпрашвашъ на дѣлата приказки изъ „Хиляда и една нощ“...

Тая печална немара съ най-важния прѣдметъ въ нашите училища е извѣстията на ръководництвъ на българската школа. Но тя не има обръща вниманието. Нѣщо по-вече: тя отдалечъ даже се поддържа отъ тия още по-печални ръководници.

Да поставя и нѣкои „точки върху юстицъ“.

Ако ръководництвъ на нашата просвѣтба съзира и осежда тая нѣмара — пѣшъ до употребъ и усилия и срѣдства за постепеното неизбѣжно прѣмахване. А подобно нѣщо никога не се върши. Даже вършило се е тъмъ обратното: — поддържа се прѣстъпното обхождане на Закона Божій. Мень съ извѣстни факти, когато млади и образованни свѣщеници, виждани играятъ съ прѣподаването на Закона Божій, съ молили министерството на народното просвѣщение да имъ позволяватъ безплатно да прѣподаватъ Закона Божій — и поменатото министерство не имъ е доволитворвало молбата... За избрѣгване на недоразвитието, нека спомена, че това е ставало въ министерството на г-на Шишманова. Този господинъ тѣрѣдъ добре съзналъ, че Законътъ Божій у настъ не се прѣподава съ любовь и подготовка. На това му е било обръщано вниманието. Въ извѣстните факти той обспѣчилъ е съзналъ, че въпросътъ свѣщеници съ истинско усърдие и познания ще замѣтятъ наемните комедиантъ съ прѣподаването на Закона Божій — и при все това той е отблъсналъ молбата на свѣщеництвъ.

Това е система. Това е прикрито поддържане на гаврата съ прѣподаването на Закона Божій. Това е тя „шишмановицата“ въ нашите училища.

А че г-нъ Шишмановъ систематически е искаль да поддържа всичко, което е въ врѣда за подготвянето на Законъ Божій въ нашите училища, ще си позволи да приведа и други два характеристични примера.

Свѣщеникъ К. — младъ и енергиченъ свѣщеникъ — съвршилъ висшето си богословско образование на западъ, поискавъ законочутилеко място. Отговаря му се: „Нѣма!“ Въ сѫщото това врѣме иеромонахъ А. — по причини по-добре да не се изнасятъ — се разжалутира. Помолва Шишманова за място. И място се намѣтра!

А. П. — духовно лице — поради недостойнини за сана му простажки билъ останалъ безъ работа и билъ въ илаене настроение спроти духовното си начаletство. Отива при поменатото министерство и постѣднитъ не се посвѣтилъ да се изрази:

— Духовни лица съ учителъ азъ по принципъ не приемамъ. Ала не бойте се! Ако ви разтръжатъ — ще ви дамъ място! —

Не показва ли гористо, че, при очевидната неподготовка и неокотност на мнозина наши учители да прѣподаватъ Закона Божій, когато се намѣтатъ млади и образованни духовни лица да станатъ достойни законочутилци — тѣ се отхвърлятъ, а се прибиратъ такива, които могатъ да прѣдизвикатъ у другаритѣ и учеництѣ си само съблазъ и наемнска съ прѣподаването отъ тѣхъ Божій Законъ?...

Ала не тъй лѣжи ежидната на шишмановицата относно Закона Божій въ училищата ни.

Алѣ бихъ могълъ да приведа други факти и съображенія за да изтъкна тая сѫщина. Но по-

добре ще си послужа отново съ единъ дѣйствителенъ случай.

Бесѣдникъ еднакъ съ единъ висъ шишмановъ чиновникъ, който също съ между ковачицѣ на напишѣ училишни програми, разбира се, въ шишмановски духъ. Питамъ го: — Зашо собствено изхвърляшъ изъ педагогическата училища умозрителното Богословие? Нали знаете, че съ тоя прѣдметъ се показва на нашите педагогиети философско-научното основание на основните християнски истини и факти, които се прѣподаватъ съ Закона Божій въ школите ни? Нали знаете, че напишѣ педагогиети, като по-вече отъ нашите младежи, съ хора, които въ всяко тръгватъ основания, които отъ рационално-научното гледище показватъ да си обясняватъ и религиозните истини? Зашо тогава ги липсватъ отъ той тѣ важенъ богословски прѣдметъ, който именно туй имъ дъявъ? Нали ужъ отъ педагогиетъ искате да подгответе и бъдатъ учители по Закона Божій? Какви учители ще бѫдатъ тъ по тоя прѣдметъ, ако нимъ отнемате всяка възможностъ рационално да си обясняватъ истинността и великоличието на **Божество**, на **Божествено** истини, на **Божия Законъ?** —

Моятъ събесѣдникъ бѣ тъ откровенъ да ми обясни гледището на министерството, т. е. гледището на шефа си, министъ Шишмановъ. Той ми отвѣтира приблизително етъде:

— Да, да! Венчко това е тѣй, ако само ний искахме да прѣподадемъ на педагогиетъ нѣщо положително, ако искахме да ги убѣдимъ въ правотата и истинността на религията, на православието. Но тъкмо туй именно ний не искахме да строримъ. Въ нашите училища — основни и срѣдни — могатъ да се прѣподаватъ религиозните пѣща не като нѣщо положително, а само като нѣщо историческо: ние можемъ да кажемъ на учеництѣ, че православието учи тѣй и тѣй, че, съгласно историите му, случило се било това и това, че православието си е изработило тия и тия култови форми и пр. Ние прѣподаваме на учеництѣ само исторически сформиралото се у православната религия и нито по-вече. А съ умозрителното богословие прѣко би се прѣподавала или изяснявала положителността, достоинствата, истинността на религията, на православната църква. А това ние не можемъ да направимъ! Това е изълъжъ задачата на нашата школа! —

— Значъ, поддѣхъ азъ, по тая сѫщата причина въ новата програма за педагогическата училища ще турили въ етиката християнската моралъ просто като историческо мѣднѣе между хедонизма, евдемонизма, кантовия моралъ и пр.? —

— Да, сѫщата е принципъ! —

Моятъ събесѣдникъ не ми откри нѣщо ново. Казаното отъ него се чувстваше и подразбираше отъ цѣлата шишмановска училищница дѣйностъ. Но той бѣ откровенъ да признае — и то прѣдъ единъ макаръ и мисълъ служителъ на църквата — истинската причина за изхвърлящето на умозрителното Богословие отъ педагогическата училища и, изобщо, да посочи на ръководното начало на министерството на Народното просвѣщение въ задачата и значението на прѣподаването на Закона Божій въ българската школа.

И тѣй е. Въ нашите училища и специално въ педагогическата училища съ Закона Божій не искатъ да се възпитаватъ, да сетворятъ, не искатъ да се сѫдятъ и освѣтяватъ положителни христи-

янски начала, а да се „пръподава“ нещо историческо, няшо станало (без оглед на стойността), — бешкизено да се разкажват истории „изъ хиляди и една пощъ...“ Този пагубенът принципъ безконтролно отдавна се проявява въ широката учителска маса, той систематически се въвведе и прикрито санкционира и отъ най-висшия школски ражководникъ, — отъ бившия министър на просветата, г-н Шишманова.

Съпоставени съ изводите на първата моя статия по тоя въпросъ, тая принципъ е противоконституционент. Той е една нахална гавра съ волята на православния български народъ. И за туй, отъ формално-юридическо гледище — той е едно прѣстъпление. И само въ нашата страна, дъто нѣма будно обществено мнѣніе, или пъкъ, ако го има, не е спътено, не е организовано въ една сноена обществена сила — само като въ нашата страна може безмъжливо да се посѣгне на най-свeta народна воля.

Но тоя принципъ, тая гавра съ религиозната воля на нашия православенъ народъ е давъж по прѣстъпенъ по ужасните постѣдствия за нашата обществена просвета.

Ний искамъ учителите да бѫдатъ Божии работници въ училищата и даже въвърътъ отъ училищата; ний искамъ, чео прѣподаватътъ Закона Божий да емъ убъдени Боголюбци и пълни съ любовъ и прѣданостъ къмъ Божия Законъ; ний же-ламъ нашитъ учителите да не са богообръди, да не са христоломици, да не плюятъ на светата народна вѣра, — всичко туй ний го искамъ и сме въ правото си да го искамъ; а въ нашите педагогически училища, дѣто се подготвятъ тия божии работници, не се прѣподава *положителна религиозна истина*, гони се рационално-научното освѣтление на религията, тласкатъ се педагогистите къмъ „историческо схващане“ на религията, къмъ омаловажаване на положителната ѝ стойностъ, — съ една дума, въ нашите педагогически училища бѫдатъ учителъ съ самия Законъ Божий и съ всички хумани прѣдмети се отдалечаватъ отъ религията и още тамъ будятъ духа имъ къмъ бебъжие и отрицание, и посътъ това имамъ лице да винимъ *само учителите*, че били богоненавистници и христоломици.

Не, каквито и да бѫдатъ нашитъ учители — за това, че сѫ такива, не сѫ виновати толкова тѣ. Виновати сѫ ония, които систематично и умножението пости ги тласкатъ да бѫдатъ такива...

За учителите не се е правило и не се прави нико, за да не стане, за да не бѫде такъвъ. Не се прави въ ученичките му, не се прави и въ учителските му години.

Тукъ държавата трѣба първа да си изпълни дълга. И само слѣдъ изпълненъ дългъ тя ще има и моралното право да вини другите и най-послѣ — и самитъ учителите.

Държавата първа трѣба да се стрѣне. И първото, което трѣба да стори, то е: рѣшително да изгони изъ нашите училища пагубните и прѣстъпенъ шишмановски принципъ, — да е съобщава-ла въ нашите школи историческа само вѣкавка религия. Послѣ туй: да изгони изобщо изъ нашите училища цѣлата шишмановщина, за другите основни елементи на която ще продължа опе-

Д-р Стеф. Цанковъ.

Подражание и създание на живота.

Отъ д-ръ В. Болк-Лоддъбъръ.

Ако и не крупно по сѫщество, но сензационно събитие въ парижкия учень съѣтъ било съобщението, което неотколкъ, въ заседанието на Академията на науките, направилъ Стефанъ Ледюкъ, талантливиятъ професоръ по медицинската физика въ Нанти. То е за възможността да се възпроизведе, стъ единъ само химически реакции и чисто физически въздѣствия, явления, които иматъ външни признаки на жизнени процеси. Ледюкъ приготвилъ искусственъ зърна, отъ които, слѣдъ като наточилъ въ една особена течностъ, въ нѣколко минути израстватъ корени, стебла, клоне, листа, пъпки и дори нѣщо като цветове. Извѣстътъ за тѣзи любопитни опити, напомнящи чудесата на индийските факири, които правили да израсте предъ очите на всички цѣло ужъ и живо растене изъ току-що посажденото въ земята истинско зърно, облечѣло широката публика. Заговорили, че Ледюкъ открилъ способъ да се създава искусственно живота, че доказалъ, какво може да има самопроизволно зараждане и че вече рухнала посъдътната граница, която отдѣля миръ на животъ сѫщества отъ той на неодушевените прѣдмети. По тъкътъ начинъ, отново — не посъдънъ, разбира се, пътъ — е поставенъ въпросъ за източниците на живота, за произхода му, по пътя на еволюцията, отъ неодушевената материя. Този въпросъ, койго вѣднога е възнувалъ умоветъ на всички учени и образованите хора, има, наистина, критично значение за философията, за нашите взаимоотношения съ вселената и мъжето, което човѣкъ замисля въ посъдъната.

Отдѣлъ какъ е произвѣзълъ този сложенъ диференциранъ миръ, въ който ни е съдено да живѣмъ и въ който съставяме частъ? Чрѣзъ уста та на астрономътъ, геологътъ, биологътъ, зоологътъ и др. науката отговоря на това съ извѣстната теория за постоянната диференция на първобитното космическо вещества или мъгливостъ въ съличеви и планетни системи (Лапласъ) и съ теорията за постепенното развитие на земята — а, може би, и на други планети — чрѣзъ борбата за сѫществуване и естествения отборъ, за цѣлъ редъ постѣдователни растителни и животински форми, вѣнегъ за които се явява човѣкъ.

Но тази теория, несъмнѣно привлѣкателна и плодотворна въ научно отношение, като ни обяснява много нѣщца, не ни обяснява два най-капиталини въпроса, а именно: отдѣлъ се е възло първобитното мъгливо вещества, което изпълни, както често хипотетично прѣполагатъ, мировото пространство, и какъ отъ неодушевената материя могли да произвѣзъзътъ живи сѫщества, сѫщо и човѣкътъ?

Че на първия отъ тѣзи въпроси науката не е дала отговоръ и че ученицъ не сѫ съ опитвали да дадатъ такъвъ — въ това нѣма никакъ чудно и съ това трѣбва да се примирамъ. Зерътъ той се отнесъ до началото на началата и до сѫщината на нѣщата, които въобще съ вънъ отъ научните знания. Ето запо космогоничнѣтъ теории иматъ несъмнѣно право да изхождатъ отъ хипотезата за първобитната мъгливостъ, ала тѣ могатъ да правятъ това само при едно условие: при по-нататъшни построения и изводи да нѣма — отъ тѣхната гледи точка — необясними факти.

За съжаление, такъв необичен фактъ всъкога е оставалъ—остава и подир опитите на Ледокъ за пръвата поиз на животъ на земята, за които ще се каже по-долъ. Нали, ако животът се е зародилъ отъ неорганическото вещество, както предполага еволюционният материализъм, трябва да се приеме така нареченото самопроизводно зараждане? Но кой не е слушалъ знаменития по този предметъ споръ между Паства и Пуще въ съдбата на минералния вълкъ, — споръ съвршено съ пълно опровержение на учението за самопроизводното зараждане, което защищавалъ Пуще? Съ реди пръмъ и неопровергими опити Паства доказалъ, както е известно, че всички организми, въ това число и най-нинищъ, микроскопичните, се развилятъ отъ предшествуващия яйца, че всека клетка се поражда само отъ клетка: опине *lîcini ex ovo*, опине *cellula a cellula*. Това учение и досега съставя непоклатна основа на цялата биология, приспивайки тукъ и медицината. Съ това, съвсъмъ не хипотетично, но основано, както се рече, на непосредствен опитъ по потвърждавано също отъ фактътъ на всъкидневното наблюдение: учение голата и на нищо, види се, не основана хипотеза за самопроизводното зараждане се на мира въ непримиримо противоречие. Нѣщо повече: постъдователниятъ привърженици на еволюционно-материалистичната доктрина, къмъ които принадлежи и Ледокъ, сѫ припудени да се държатъ неволно о нея. Людокъ допуска, че въ извѣстен периодъ на геологичното развитие на земята могли да възникнатъ такива условия (необикновена интензивностъ на химическите реакции и всъкакъвъ редъ радиоактивности, ставали тогава на земното кълбо), при които самопроизводното зараждане е било възможно... Съдътъ това, когато условията се измѣнили, първобитните организми почнали вече да се развиватъ чрезъ дълъгъ на клетките, както това и сега става, и самопроизводното зараждане станало вече невъзможно. Но отъ това, казахъ Ледокъ, още не следи, че туй ще остане въобще и абсолютно невъзможно, че усъпхътъ на науките нѣма, въ единъ прѣкрасенъ денъ, да ни позволята да произведемъ съ опитъ въ лабораторията тѣзи условия, при които животътъ първокъ самопроизводно се е зараждалъ, и по тъкъвъ начинъ да създадемъ искусственно животъ, макаръ и въ маштабъ.

Съ тъкъвъ редъ опитъ се и заловилъ Ледокъ, но той има вече предшественици, отъ които трябва особено да споменемъ немския физиологъ и клиникъ Траубе. Още въ 1867 година този учень получила нѣщо като искусствено растение отъ чисто минерални вещества. Той взелъ една частъ мъденъ хлоридъ, която му послужила като зърно, и я по-топилъ въ разтворъ отъ червена кръвна соль, дѣто тя почнала да изпушта отъ себе си клончета и коренчета. Ледокъ само усъвършенствувалъ този основенъ опитъ на Траубе, като го направилъ по-ефектенъ, при което изкуственото растение се получава не само отъ минерали, но и отъ органически вещества. Изкуственото зърно на Ледокъ, дебело 1 милиметъръ, се състои отъ две части синъ камъкъ и една частъ захаръ. Него потопяватъ воденъ разтворъ, който сътържа 24%, червена кръвна соль, 10% горчавка соль и 1-4% туткали. Зърното веднага се обвиза съ коринца отъ червена кръвна соль, които коринца пропуща вода, но не пропуща захаръта, поради което, като

се подчинява на законите на осмоза, водата, привличана отъ захарта, прониква вътре въ зърното; зърното бързо бухва, увеличава се, дава пликъ, които образува кухо, пълно съ сокъ стъбло. Съблътото се разклонява; на новите клончета израства нѣщо като игли, шипове, листа. Въ тънъкъ слой течностъ, налятна вътре вътъръ съдъ, това изкуствено растение расте хоризонтално; въ дълъбокъ съдъ растението му отива, както въ хоризонтална, така и въ отвесна насока, въ клончетата, като достигнатъ повърхнината на разтвора, образува листа, които се настичатъ по повърхнината на разтвора (течността) като листата на водните растения. Едно изкуствено растение може да даде 15-20 клончета на височина 25-30 сантиметра. Тъй изкуствени растения иматъ своя чувствителностъ: много отровни вещества спиратъ растението имъ, измѣненето на температурата имъ измѣня формата. Тъ стартиятъ, когато почнатъ да ослабватъ, породилът ги осмотически процеси, и умиратъ, когато тези процеси се съвсъмъ прѣустановятъ.

Може, елъдователно, да се каже, че изкуствените растения на Ледокъ израстватъ, развиватъ се, образуваатъ се въ клончета и листа, че въ тъхъ същашь става обращение на хранителните сокове, че тъ проявяватъ чувствителностъ, стартиятъ и, най-сетне, умиратъ. Но размножаватъ ли се тъ? Само отъ себе си се разбира, че не се размножаватъ. Впрочемъ, Ледокъ се надъвза, че съ време ще се сполучи да се възпроизведе и размножаване. Той въвежда получътъ по изкуствено извѣстни явления, които напомнятъ дѣлънето на клетките. Така, като въвежда въ соленъ разтворъ капки отъ по-силенъ или по-слабъ пакъ соленъ разтворъ, той наблюдава въ тъзи „течни клетки“ раздробяване въ видъ на геометрически фигури, прилични на сегментацията на оплодотовореното яйце, или на така наречената кариокинезъ, която става въ майката-клетка при дѣлънето и на дъщерини-клетки.

Но питатъ се, живѣтъ ли дѣлъветелно такива растения? Разбира се, не. Въ самия фактъ на ма-совото имъ израстване отъ малка частичка неодушевено вещество имъ нищо необикновено. Нали въ играта, добръ извѣстия на всички подъ името фармонови змии, сѫщо израстватъ сравнително отъ ромъна пълзяща, виши се маса отъ малъкъ конусъ отъ живаченъ роданий при силното му нагряване. Въ настъпни (чисти) разтвори отъ соли може да се наблюдава, какъ се образува, бързо растатъ кристалитъ и се наслояватъ единъ върху други въ правилни фигури. И нимъ мярътъ не рисува по стъклата на прозорецъ най-чудесни листа? Изкуствените растения проявяватъ чувствителностъ, казахъ Ледокъ, и се одумя, като добави, че всички неодушевени предмети сѫ чувствителни: допретъ се до камъка, и той ще се разшири отъ топлината на ръката; приближете магнита до магнитната стрѣлка, и тя ще се привлече или отблъсне отъ него. Такива примѣри може да се приведатъ много — всичката физика се състои отъ тъхъ. Изкуствените растения на Ледокъ сѫ чувствителни и къмъ отровите, но — възразява на туй биологъ и академикъ Гастонъ Бонье — самото имъ развитие става вече въ доста отровния за живите същества разтворъ на червената кръвна соль; отъ друга страна, извѣстно е, че фотографическа снимка не може да стане, когато по-

лѣтъ червената кръвна соль прѣдварително съ разтворъ отъ тиръдъ отровни алкалъ. Нима може отъ това да се заключи, че фотографическото изображение има свойствата на живо сѫщество?

Съ една дума, искусственъ растения на Траубе и Ледюка не живѣятъ; тѣ прѣдставляватъ отъ себе си не създанието на живота, а само негово външно подражание, — и тѣ би останали просто подражание на живота и въ случаи, ако Ледюкъ би могълъ, въ ежидността, да достигне до ги размножава. Ако тѣли исклучителни зърна бѣха съставени отъ исклучително бѣльчно вещество, къмъ открытието на което вече се приближаваме (берлинскиятъ химикъ Хищеръ неотколкото, по искучственъ синтетиченъ пътъ, е приготвилъ тѣла, доста близки до бѣльчното вещество), то и тогава клетките, сълѣдъ като се размножатъ, щѣха да останатъ мръзви, както и съставянието ги исклучително бѣльчно вещество. И приѣтъ настъпилъ би застанало, макаръ и доста бѣльжито, но все пакъ просто подражание, а не сътворение, на живота.

Странно е да се гледа какъ прѣдставителът на експерименталната наука се стреми да оежиществи самопроизволното зараждане, което е съставило единъ отъ основните догмати на срѣднѣвѣковните мислители, които вѣрвали, че може да се създаде даже хомункулъ. Хомункулъ не добили, но затова пъкъ сполучили да направятъ чудни автомати. Искусственът растения на Траубе и Ледюка се отнасятъ къмъ езжинските растения така, както автоматите — къмъ животътъ хора, т. е. тѣ съ отдѣлени отъ тѣхъ съ пропастъ. Впрочемъ, казаътъ, че човѣшкото общество би могъло да биде такъвъзъ, каквото е сега, ако хората бѣха съвсемъ лишиeni отъ съзнанието. Също такъ пакъ би вървѣлъ историческиятъ процесъ, па и онзи на науката и техниката. Щѣше да има кръстоносни походи и коестири на инквизицията, щѣха да димятъ фабрикантъ, да летятъ треновете, да се раздаватъ смѣхове и да се лѣтятъ слзы. Но всичко това щѣше да биде резултатъ на един рефлексионенъ, оторвани движени, несъвръзани съ съзнанието, и извиквани само отъ чувствителността, съ която сѫмънението неодушевенитъ прѣдметъ. Никой не би се радвалъ, никой не би страдалъ.

Обаче, съзнанието е фактъ, и благодарение на него ини си даваме съмѣтка за собственото си сѫществуване и за сѫществуването на свѣта. „Азъ мисля, сълѣдователно, сѫществувамъ“, сооѓо, ergo cum е казалъ Декартъ.

Съ съмѣтъта на всѣкиго отъ настъпъ изчезва за настъ и свѣта, които ни е окръжаваътъ — поне този, който виждаме при условията на земното си бытие. Но този миръ продължава да сѫществува въ съзнанието на другите — още живи — хора. Ако измръше цѣлото човѣчество, не щѣше да има вече свѣть.

Не можемъ да ощищожимъ съзнанието, и на прага на тази психеха и досега се спира експерименталната наука. Това, впрочемъ, никакъ не ни задължава да се придръжаме отъ старата дуалистична доктрина, която приема двѣ отдѣлни и даже антагоннични начала: духъ и материя. Тази доктрина сега е замѣнена съ по-научната за нашето врѣме философия на единитето — монизма. Но монизътъ може да биде два рода: материалистиченъ и идеалистиченъ. Двата тѣ се явяватъ единакво научни за нашето врѣме, двата могатъ да бѫдатъ плодотворни. Първииятъ сътвѣтствува по-

вече на духа на експерименталните науки, вториятъ е по-приложимъ къмъ въпросите, непосредствено съвръзани съ психиката на човѣка.

Първииятъ разглежда съзнанието като прѣходеще, и при това прѣкративащо се, явление, като субективна страна на произходещите въ мозъка физиологични процеси, като осъщаване на нервното вещество собствената си дѣятельност. Съ разрушаване на нервното вещество се прѣкратива и функцията му, изчезва съзнанието. Съзнанието е като отражението на обекта въ огледалото: то сгѣдва всички движения на обекта и заедно съ него пропада. То — това материалистично съзнание — би могло, съ думитъ на поета, да каже за себя си: „И все по-нататъкъ по сребристия пътъ ще се

помъжка“.

Също като подвигната подиръ крилото сънка“...

Но тази сънка на дѣйствителността, която, споредъ теорията на материалистичния монизъмъ, се взема за излишна прибавка, е и тази по-нѣкога радостта, но по-често скръбта, човѣшка психия, която познава себе си и сънка. Не са ли въ ней и не са ли съвръзани съ нея тайните на живота и зараждането? Няк и приема идеалистичниятъ монизъмъ за находка, точка съ сѫщото право, съ която материалистичниятъ монизъмъ изхожда отъ пръвобитната мягливост, и казва:

Въ начало бѣ Словото.

Иль „Вѣстникъ знания“.

Прѣв. Свѣц. *Иорд. Стойковъ.*

»»»

Миѣния и отзиви.

Да не вървимъ безогледно.

Въ община хаосъ на новобългарския животъ се слушатъ и такива гласове, които ни казватъ, че съгласно духа на врѣмѧто, прѣживявано отъ насъ, трѣбвало да станатъ нѣкакви промѣни и въ църковните ни работи.

Безъ да му мислятъ много възможно ли е и пѣщесобразно ли е да се изпълни това, което искатъ, нѣкъ иони бѣлгари ви говорятъ и противъ дългото стоеене въ храма Господень, и противъ постнѣ, и противъ таинствата и обредите въ нашата православна црква, и противъ четене и пѣне въ Божия домъ и още противъ много работи, за които съ една непонятна лекотъ се казва, че сѫтъ отживѣли вече врѣмѧто си.

Между тия нови бѣлгари, които ни гонорятъ и искатъ да се промѣнятъ или изхвърлятъ нѣкакъ работи изъ църковно употребление се намалятъ и такива, що сѫтъ се нагърбили ужъ да събуждатъ духовно нашето общество, па како ше намалятъ се и такива, които носятъ свещенически санъ.

Ето, напримѣръ, що ни казва благоговѣнниятъ отецъ Ив. Дочетъ въ вѣстникъ „Духовна пробуда“ отъ 20 юни 1907 г., „Възъ и вѣтъ на прѣкъше слушаме само метафизика, поезия, таинства и обреди и нищо“. По-нататъкъ: „Народътъ, интелигенцията сѫтъ човѣче хора на прозата, иматъ сърдце прозатично. И тѣхъ само проза — етиката на християнството може да ги задоволи. И трбова това да имъ се даде. Не пътъ ли се даде, тѣ не могатъ стоя нездадолени, съ жедна душа. Тѣ ще търятъ тази проза другадѣ, ще намѣрятъ изворъ, дѣ морна си душа да напоятъ“. Още по-

ннатъкъ същиятъ авторъ казва: „Ителигенцията се бори, иска правда житейска, търси царството Божие, жадува за християнска прозетика, и не нежаимъ, не влизамъ въ редоветъ на борбата ѝ да освѣтъмъ съ евангелска свѣтлина светата и дѣйностъ, не ѝ давамъ и проза. Ние само пѣхъ въ црква, като че ли христианството е само пѣсень. Не, то е и горчива проза...“ Най-послѣдъ, приди авторъ да се подпише, та да видимъ и разберемъ всички, че говори свещеникъ, ето що ѝ се казва: „Христианството е животъ, е цѣлъ животъ отъ правда и справедливост. И това искатъ много съврѣменни религиозни мислители отъ христианството, отъ Православната црква да се възбъди въ живота. Но црквата, въмѣсто да ги удовлетвори, да имъ отвори вратата на морала, тя анатомосва, отъличва, кълне. Тя се силно придръжа (придържа?) само о метафизическото разбиране на христианството, на таинства и обреди. И затова тя е мрътва, нежизнена. Тя не лъхва животъ въ живота. А отъ това пада христианството“, — съвсѣмъ, авторитетно заключава авторъ свещеникъ.

Дали е много мислить или дали е серозно прѣцѣнилъ авторъ тъя свои думи, не зная, но, отъ добро желане да се разбери по-добре върху тѣзи деликатни въпроси, нека бѫде позволено и мене да кажа нѣколко думи по неканията на моя събратъ свещеникъ Ив. Дочевъ.

I.

Ония, които се отнасятъ студено къмъ религии и църковенъ животъ, като ги подканватъ да посѣщаватъ по-често храмът Господеръ, обикновено се извиняватъ съ това, че тамъ слушали само „метафизика, поезия, таинства и обреди и нищо“. За да бѫдатъ, види се, такива християни по-спокойни и за да могатъ съ още по-голяма охота да оправдаватъ своето неходене на молитва, сѫщото нѣщо имъ казва, съ сѫщото нѣщо ги успокоява и свещеникъ Дочевъ. Кому принася той услуга съ това? На себе си ли като духовно лице, което трѣба, между друго, да пропагандира идеята за по-голямо посещение храмоветъ, на църковното ли дѣло, или на обществото, което и твой е слабо възможно по-точно разбиране тихъ хубави благочестиви църковни наредби, цѣльта на които е да улеснятъ спасенето на човѣшките души? Какво разбира свещеникъ Дочевъ подъ думата метафизика, каквато само сме били слушали въ црква? Да присътствууваме на общественото богослужение, да се молимъ въ връме на привласяне безкьрпната жертва, давана за наше спасение, да славословимъ Бога, наричай Изкупител и Дарител на всѣко благо, да ли поднасяме благодарности за Неговите милости къмъ нась, това метафизика ли е? Да чуемъ Апостола и светото Евангелие, за да се поучимъ на благочестие, правда въ любовъ, това метафизика ли е? Ами поезията църковна, за която ни говори авторътъ, че сме я слушали въ црква и която той, сѫщо така, поставя, може би, на третъ и четвърти планъ, не дѣйствува ли благотворно на душата, не дава ли крила на тази християнска душа, за да отлети по-скоро до Бога и да подири облеченъ съ Неговата свeta правда? Авторътъ ни цитира руския велики писател Гоголъ, че бѣлъ рѣкъ: „Горькимъ словомъ посмѣются“, но нека свещеникъ Дочевъ чуе какво казва сѫщиятъ авторъ, — за литургиията. Ето какво казва той; „Лѣтствието на Божествената Литургия

върху душата е велико. И ако самомолещиятъ се благоговѣйно и приязнено слѣди за всѣко дѣйствие въ литургиата, душата получава едно високо настроение, запоѣдѣтъ Христово ставатъ за него изългани, иного Христово става благо и бѣмето Му леко“.*

Слѣдъ това свещеникъ Дочевъ ни казва, че слушаме въ црква „таинства и обреди и нищо“. Таинства, напримѣръ, нищо ли сѫ. благоговѣйни отче? Кръщенето е таинство, поканението и приемащето сѫ таинства, бракътъ и маслоосвещенето ещо така, — нима вие, като свещеникъ, бихте могли да кажете за тѣхъ, че иматъ, да рѣчимъ, най-малко второстепено значение въ нашата црква? За обредите, вие благоговѣйни отче, най-добръ знаете, че всичкиятъ тѣ сѫ основани на християнски духъ, — на молитвата. Въ всѣко обредословие иже се молимъ Богу да дарува душевно и тѣлесно здраве на християните, които иматъ религиозни нужди и се обръщатъ къмъ нась, за да се молимъ заедно съ тѣхъ Богу. — Но вие, иззложаващи ли първенствуващето значение на молитвата, та тъй лесно поставяте на вторъ, ако не и на третъ, планъ свещените обреди? Не мога точно да разбера каква полза сте имали приѣдъ видъ, като тъй смѣло ни заняввате, че не виждате друго иначе, а „възъ и вѣтръ въ црква иже слушаме само метафизика, поезия, таинства и обреди и нищо“; но едно иначе, което ясно важдатъ и дѣлъко чувствувамъ, то е това, че вие искате да ни кажете ето що: „християнството има и крие въ себе си много по-важни работи и вие тия важни работи не виждаме възъ и вѣтръ въ црквата, а слушаме само второстепенитъ и третостепенитъ, т. е. — само метафизика, поезия, таинства и обреди и нищо“. И нищо ли друго, благоговѣйни отче? Нищо ли е да отидете при боленъ да го изпозѣдѣте и пристачните и да го напъстувате въ постѣдѣтъ му минути? Нищо ли е да отидете съ другаритѣ си свещеници да извѣрите маслоосвещене надъ другъ боленъ и да се помолите на Бога за неговото душевно и тѣлесно изцѣлене? Нищо ли е чрѣзъ тѣзи си молитви и напѣтвания да дадете уѣхъ и насырѣчене на ония, които се раадѣятъ съ живота и, сѣдователно, иматъ най-голяма нужда да имъ бѫдатъ усладени посѣдѣнитъ минути съ горещо пастирско слово, което да вѣле надежда, примирение и духовна радостъ въ душитъ имъ? Ахъ, благоговѣйни отче, колко много сте прибрѣзали да казвате, че иже не слушаме „възъ и вѣтръ въ црква, съвѣтъ „метафизика, поезия, таинства и обреди“! Нима въ тази метафизика и поезия, въ тия таинства и обреди не обитава Духъ Господеръ, Благодатъ Божия, чрѣзъ които на вѣрвацийтѣ се приѣдѣватъ дароветъ на светаго Духа, необходими за нравственето животъ на християните? Пъкъ съвѣтъ това, азъ мисля, че, споредъ силитѣ си, бѣлгарскиятъ свещеникъ не е занемарилъ и другите свои пастирски длѣжности. Той и проповѣдѣ Евангелието, и учи християните на нравственъ животъ, и способствува за моралния напрѣдъкъ на обществото, утѣшава, насрѣдчава, призовава на правда и християнска любовъ — запоткова сте се отчаяли, благоговѣйни отче, та ни казвате, че възъ и вѣтръ въ црква иже не слушаме нико друго, а само „метафизика, поезия, таинства и обреди“?

* Гоголь, „Размышления о Божественной литургии“.

II.

По-нататъкъ от думите на свещеника-авторъ се разбира, че наистина „за народа и интелигенцията“, които имали „сърдце прозаично“ пътят, може би, особено значение нито Богослужението, нито църковното пение, нито изповѣдта, нито религиозните треби, въ основата на всѣя една от които има молитва и благодариностъ къмъ Господа. За това и авторътъ тъй увѣрено казва: „И тѣхъ (народа и интелигенцията) само проза — етиката на християнството може да ги задоволи“. Ако подъ думата проза авторътъ разбира дѣйствителниятъ, материаленъ, животъ съ всички негови измами, домогвания, надиръзваниия и тъй нататъкъ, то следъ тая лума „проза“ не може да върви думата „етика“, защото етиката учи на правдението, душевна чистота и извъншапане духовно, учи на правда и съвершенство, а пъкъ тия нѣща не са проза, а поезия. Тъй че етиката на християнството не може да бѫде „проза — етика“, и като е тъй, Христовото учение не може да прави никакви отстапки на тази „проза“, която нѣма и не може да има нищо общо съ него. Ако ли пъкъ авторътъ разбира подъ думите „проза-етика“ пропойдѣлта на Христовото учение и вънъръковната дѣйност на църковния пастиръ, то, казахме го вече, последниятъ, споредъ епитетъ си, при дадени условия, върши своето дѣло и не е лишътъ, нито ще да лиши пастиръ си отъ Евангелска съвѣтлина. „И трѣбва това да имъ се дахе“, продължава авторътъ, т. е. да се даде на народа и интелигенцията „проза-етиката на християнството“. „Не имъ ли се даде“, заключава авторътъ-свещеникъ, „тъ не могатъ етотъ незадоволени, съ жедна душа. Тѣ ще търсятъ тази проза другадѣ, ще намѣрятъ изворъ, дѣ моря си душа да напоятъ“. Очевидно авторътъ обича хубавите думи и за това тъй хубаво ги е наредилъ. Но каква „проза“ да се даде на народа и интелигенцията, споредъ на правимъ ли иѣзаки отсѧлки на ония християни, които иматъ „прозаични сърдца“, та бѣгатъ отъ религия, отъ църква, отъ молитва и прочее, или пъкъ да се съгласимъ да имъ проповѣдваме тази „проза“ тъй, та и на вкусовете имъ да отговоримъ, па и ние заедно съ тѣхъ да наричаме това „християнска етика“ — авторътъ не ни е обяснилъ добре, вѣроятно за да не покажи ред на хубавите си думи. Освѣйтъ това, нѣма и защо толкова да се страхува благоговийниятъ авторъ, че народъ и интелигенцията ще потърсятъ тази „проза“ другадѣ, защото ония християни, които иматъ дѣйствително „жедна“ и „морна“ душа за напояване — тъ религиознъ смисълъ на думата — тѣ нѣма пѣйдѣ другадѣ да и търсятъ, освѣйтъ въ чистини изворъ на християнската наука, които никога не е прѣстанала да бѫде проповѣдана, нито пъкъ ще иѣзака да прѣстане. По-добре ще направи авторътъ, ако се потруди, като свещеникъ, да привлече интелигенциите и народа не съ това, като имъ каза, че изъ нашите църкви се „само гѣ и чете“, че се слушатъ „само поезия, таинства и обреди“, а пъкъ нѣма главното иѣзако „проза-етика“, но съ това, като се помъжка да имъ влизе съ една пълна корона пастирска дѣйностъ, съ самотврежение, благочестие и добъръ прихѣбъ, съ поука и проповѣдь, та тъй да ги спечели, безъ да имъ защо да ги опълчава противъ „гѣне и чете“, противъ тайнствата и треби, защото съ такива пабъръ назапи думи се прави голѣма пакость на всѣки хри-

стианинъ, билъ той бѣ народа или отъ интелигенцията.

(Слѣдва).

Свещеникъ Б.

→→←

Изъ вѣстниците и списанията.

Българското книжовно дружество въ столицата се занимало напоѣлѣдъкъ съ университетския вѣроятъ. То намѣрило, че е негово дѣлъ да се разрѣши въ въпроса и да съдѣбѣтвува да се разрѣши по начинъ, къмъто изискватъ интересантъ на най-внешното културно учреждение въ държавата, свободната наука и достоѣтъмъто на България. Своето рѣшеніе то е изложило въ двѣ пиеси — едното до поизданието министерски съѣзъ, а другото до Н. Ц. Височество княза. Ето пиесомъ до Н. Ц. Височество княза, което печататъ сточничните вѣстници:

До Н. Ц. В. Българския Князъ, Фердинандъ I-и

Ваше Царско Височество,

Българското книжовно дружество, най-старо измежду всички научни учреждения, което брони пополненъ вѣковна дѣятельностъ, като старъ и избрѣтъ сподвижникъ на бавните мѫжни етапи въ възраждането на българския народъ, което най-добре може да засвидѣтелствува колко материали и жертви, общи и единични лични усилия е струвала всѣка една килия, всѣко едно училище на България, сѣмѣя за свой свещеникъ дѣлъ въ единъ такъвъ еждобоенъ за българското дѣло и за пълната българска култура моментъ, какъто прѣкарва сега университетските вѣроятъ, да се обрѣте къмъ Българския князъ и своя височайши покровителъ съ една искрена дума.

Печаташа случка на 3 януари т. г. огорчи и изънегудува всички български граждани. Ти се осади и порица отъ всички ни безъ разлика на увѣдѣнія, въ най-шъръо отъ цѣлото професорско тѣло на университета. Тази единодушна осада бѣ най-сплнителъ изразъ на чувствата, които всички хранятъ къмъ особата на Българския князъ и обсаждатъ най-голѣмътъ удовлетворение, което се налагаше.

Ала по съображенія, които не подобава тукъ да се прѣѣзняватъ, правителството на Ваше Царско Височество неправилно съврза само стъ храма на българската наука грѣшката и невъзпитанието на част отъ студентчеството, за които всички дѣлъ бокъ скърбимъ и за които всички единако трѣбва да носимъ отговорността. То отиде въ сѫдденията и рѣшеніята си докрай: затвори университетите и уволни всички професори. Този актъ може би да се е виждалъ нуженъ въ съображеніята и въ схвашаніята на правителството, но въ цѣла България се посрѣднича съ скърби, а не пѣла Европа — съ порицания. Неприязненътъ спрѣмъ България срѣди искаха да види въ него рѣжата на ретроградството. Тѣ дори намѣриха въ закрития университетъ конкретно доказателство за некултурността на България.

Нѣкътъ отъ нашиятъ съсѣди, а особено нашиятъ съпътници, които иматъ всички интересъ да бѫде оронена България въ очите на европейските народи, използаха случаја, за да хвърлятъ сѣнка върху културните успѣхи, които тѣ съ направила отъ освобождението насамъ. А тия успѣхи, особено

пръзът връбето на Вашето князуване, съм грамадни. Въ единъ класъ периодъ България изпълни количествено и народното образование всички съседи, както това констатира въ своя учень труда и самъ Е. Левасъоръ, мастигият франски статистикъ. Същите успехи са постигнати и въ сърдъното образование и ако въ Европа не се знае за това, дължи се на скромността на нашите професии маже. Оставаше най-тежката и най-важната задача — да се постигнат подобни успехи и въ висшето образование, та България да може да вземе и въ него роля, която има съ първоначалното и сърдъното. Къмъ това се правъха сигурни и плачъщи страни, които имаха нужда от симпатизът и подкреплението на всички, а не първо място от тия на правителството. На западъ по знака Българският университет, най-младият в Европа, и почнаха да го пънят по ученици трудови на изход от неговите професори. Лъстното име, което си придобиха професорите, се отрази и на университета — най-блъскавия лучъ въ ореола на честитото князуване на Ваше Царско Височество. Но тъкмо при тия страни и при тоя разцървът правителството, като взема поподът от печалната случа, уволни по осърбителен начин професорът за гръбци, които тъм съ толкова отговорни, колкото и всички фактори въ държавата; прокуди повече от 1200 студенти; разплати надеждите на няколко хиляди семейства; посетила на автономността на университета. И, което е най-печалното, най-некултурното въ случаи, правителството, наместо да туре край на въпроса за университета въ минута, когато и българското професорство съ жертва, за своята начална се показа готово да дойде на сърца, изненадва съвът — и въ България и въ странство — съ окончателно унищожение на стария и съ създаване на нов университет.

Най-добрите приятели на България, които са много малко на брой, и които поради това трябва особено да се гълъбят, останаха изненадани от безподобния начинъ, по който се закри университетът, от безпримиримия по осърбителността си начинъ, по който се уволниха въ цицо непропинени професори, също и от безсърдечността, съ които се уби животъ на хиляди и повече студенти за гръбци на няколко десетки тъхни другари. За да не се отиде по-нататък въ пътя, който води къмъ оронъ на България, напитих искрени приятели побързаха съ своята мъдри и искрени съвети, които не се послушаха. Днес тъще останате още повече изненадани от всичко, шо се извърши и прѣдприема по университетския въпросът: то иде да орони окончателно България и българската народъ въ очите на културния съйтъ, както и да компрометира за всъвъгъдя идеята за български университетъ.

Българското книжовно дружество, съставено от представители не само на българската мисълъ, но и броеще помежду си видни славянски учени, далечъ отъ въвъръха политика и исприязънъ, като вижда пропастта, които се открива въ нашето национално развитие, като прѣдчувствията ни съ движени и усложнения, които могат да повръщат нормалния животъ на страната ни, събрали на изъпредно общо събрание, на 10 юли 1907 година, намѣръ, че би понесло част отъ отговорността за последствията, ако не се намъси и, въпреки своята привична тихостъ, не се постарае съ

единна искрения молба да заинтересува Ваше Царско Височество въ качеството ви на държавен глава, покровителъ на самото книжовно дружество и по-знамът представителъ на науката, за да се застъпите за съдбата на най-висшата културна институция въ отечеството ни. В. Ц. В. знае по-добре отъ всички ни, че ученикът представители на катедри днес не създават нито съ административни разпоредби, нито съ закони. Съ голъми, милионни жертви отъ народните сърдца едва поникна нашата университетът; съ усиленъ старания и призи отъ Ваша страна едва създаде свободата за всестрапното развитие на неговият отъчински институти; съ голъмо трудолюбие на младите наши университетски сили едва съдостига до положението да се постави и нашата университетът въ редицата на старият и кръпнали съ въкъне европейски университети и сега — правителството налага жесть за унищожение. Не е ли всички това една осъдителна съдъска настъпка назадъ? Ваше Царско Височество, като човѣкъ на науката, че признае, че системата на човѣкски знания е изградена върху прѣмествеността, че прогресът на човѣчеството, тѣсно свързанъ съ упразнаване законите на мъртвата природа и тѣхното приспособяване къмъ нуждите на хората, е пъзможен само тамъ, дѣло новите поколѣния градятъ върху създаните отъ по-старите. Затова и университетът, като най-висши представители на човѣкския прогресъ, не се купуватъ съ пари, нито пъкъ създаватъ съ административни актове, а растатъ постепенно, съ голъми трудове и жертви тамъ, дѣло се заражда плачомърно, прѣмествена работа на мисълъ, кръпене и поддръжана отъ всички съзнателни активни елементи на обществото.

При създаванието на всички тъзи истини и Българското книжовно дружество се рѣшава да подиди Вашата помощъ, като Ви моли да съдѣствувате съ своята мъдри и просветни съвети, за да се възстанови автономията на университета, да се попърти уволнените професори на тѣхните катедри и да се прибератъ пръсенатъ по разни краини студенти. Този е начинътъ, по който прѣтилът на България искренно и настоятелно прѣпоруччава. Това е и единственото сърдество, съ което не само ще се прѣдотвратятъ нови усъджения, но и ще се запазятъ достойнитето на България и името на българския университетъ прѣдъ чуждия светъ.

Този университетъ, вай-подиръ, опънванъ днесъ въ лицето на най-добрите и способни професори, е най-скъпоцѣнниятъ бисеръ на короната, съ които ще се явятъ предъ България и прѣдъ светъ въ дни на 20 годинищата отъ Вашето честито князуване. Благоволете, Ваше Царско Височество, прѣди да настъпятъ тъжеството, да направите актъ на държавна мъдростъ: запазете свободата на науката и пейзажътъ представители, възстановете автономията университетът и спасете тѣхъ това честта на България. Съ този актъ Ваше Царско Височество ще привърже по-спълно народъ и интелигенцията му къмъ трона и динията, ще имате и тѣхните сърца и заедно съ това и тѣхната признателностъ.

Сме на Ваше Царско Височество най-върши подданици:

(Подписали) За прѣдседателъ: *Д. Молловъ.*
Секретарь: *Ив. Пълевъ.*

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЪТОПИСЬ.

Вътръшемъ отдѣлъ.

Прѣизбранъ синодалниъ членъ. Съдѣтъ като проприеръ и замѣръ за изпрашиваніе избирателнитъ листове, Св. Синодъ прогласи за законно прѣизбранъ синодалниъ членъ Високопрѣосвещенінть св. Врачанско митрополитъ г. Константина, считано отъ 29-и юли т. г.

Заминаване на синодалниъ архиерени. На 14-и този съ сутрешния трети отпътуваха за седалищата на епархии си предсѣдателствующи св. Синодъ Н. Високопрѣосвещеніе св. Врачанско митрополитъ г. Константина и синодалниъ архиерени Т. Високопрѣосвещеніе св. Тырновско митрополитъ г. Антимъ и св. Доростоло-Червенски митрополитъ г. Василий. Н. Високопрѣосвещеніе св. Варненски и Прѣславски митрополитъ г. Симеон отпътува за седалището на епархията си на 16-и този сутринъ прѣзъ Бургасъ.

Построяване на хотѣль при Рилската св. обицѣ. Научавамъ се, че Св. Синодъ е рѣшилъ този въпросъ да утвърдителенъ смысли. За да стане построяването на хотѣла по-скоро, Св. Синодъ приканилъ монастырското управление да избере място, а така сѫщо и да изпрати на удобрение плана на зданните.

Удобрени кандидати за свещеници. Св. Синодъ е удобръ ржкополагането въ свещенически санъ на слѣднѣтъ кандидати:

1. Аспарухъ Коларовъ, изъ г. Шуменъ, съвръшъ Самоковското богословско училище, за I Варненска градска енория;

2. Злати Латински, изъ г. Варна, съвръшъ Софийското богословско училище, за скжата енория;

3. Никола Цицовъ, изъ с. Команичево, Костурско (Македония), съвръшъ II класъ на бившето духовно училище въ Одринъ, за новообразуваната Александровска енория, Добричко;

4. Кливо Паунски, изъ с. Дебелецъ, Тырново, съвръшъ Софийското богословско училище;

5. Генчо Христовъ, изъ с. Милькови, Габровско, съвръшъ Самоковското богословско училище;

6. Христо Диамитровъ, изъ с. Никопол, Г.-Орховско, съвръшъ IV кл., за Търни-Рижката енория, Еленико;

7. Никола Ивановъ, изъ с. Дол.-Камарци, Пирдопско, съвръшъ Софийското богословско училище, за Дол.-Камарска енория;

8. Иванъ Гроздановъ, изъ с. Долно-Озицово, Берковско, съвръшъ IV кл., за Х.-Мадленска енория, Берковско;

9. Теньо Бакаловъ, изъ с. Хасобастъ, Хасковско, съвръшъ Самоковското богословско училище, за Тракийската енория, Хасковско;

10. Василъ Поповъ, изъ г. Малко-Тырново (Одринско), съвръшъ първия курсъ по педагогия и философия при Софийския университетъ, за диаконъ при Варненската съборна църква;

11. Василъ Давидовъ, изъ г. Тырново, съвръшъ Софийското богословско училище, за диаконъ при Видинската съборна църква;

12. Стефанъ Келевъ, изъ г. Ловечъ, съвръшъ Софийското богословско училище, за Българската енория, Свищовско;

13. Мануилъ Спасогъ, изъ г. Г.-Орховница, съвръшъ Одеската духовна семинария, за диаконъ по църковна администрация.

Броятъ на православното българско население въ княжеството. Споредъ изложението на епархийските начальства, къмъ края на 1904 година въ княжеството е имало

2,960,541 души православни българи. По епархии православното българско население се пада така:

въ Варненска и Прѣславска епархия	168,797 д.
въ Видинската	250,667 "
въ Врачанска	295,313 "
въ Доростоло-Червенската	217,469 "
въ Ловенската	198,925 "
въ Пловдивската	407,110 "
въ Самоковската	122,238 "
въ Сливенската	212,030 "
въ Софийската	395,750 "
въ Старо-Загорската	270,924 "
въ Тырновската	421,318 "

Отъ тези цифри се вижда, че по броа на православното българско население Тырновската епархия заема първо място, а Самоковската — постъдно.

Окръжно. № 2907, 12.VII. 1907. Прѣпоръжча се книгата „Правила на св. Православна църква“.

Прѣосвещеніе Никодимъ Милашъ, епископъ Далматински, извѣстенъ по своята ученоѣсть, авторъ на многобройни важни богословски и канонически съчиненія, именъ отъ които сѫ прѣведени и на български езикъ, неоглядна е написать и издасть новъ цѣненъ трудъ подъ заглавие: „Правила на св. Православна църква“. Въ това си съчинение авторъ прави широко тълкуваніе на канонътъ: апостолски, вселенскъ събори, помѣтънъ събори и отдѣлнътъ съ отъ, като се е ржкодълътъ главно по източнъ канони, а тамъ, дѣто е имало нужда, ползватъ се и отъ западни авторитети. Това тъй цѣнно съчинение е прѣведено на български отъ протодиакона Иванъ Стефаноъ, който и други съчиненія на съжия авторъ е прѣвѣтъ, и скоро ще бѫде турео подъ печатъ.

Св. Синодъ, като взе прѣдвидъ, че съчиненіята на Прѣосвещеніе Никодимъ високо се цѣнятъ въ православния миръ по своята ученоѣсть, и че новото му съчинение: „Правила на св. Православна църква“, прѣведенъ и издадено на български, ще бѫде като необходима настолна книга за наше духовенство, пълна съ цѣнни и полезни за него тълкувания и упътвания, рѣши да призначи епархийскъ начальства да прѣпоръжчатъ на благоговѣнѣтъ свещеници съ книга, като ги поканятъ да се запишатъ спомощници.

Книгата ще излѣзе въ обемъ на 90—100 печатни коли. За леснота въ разпространението, прѣводъчътъ тъкъ да и излѣде на откължесъ, по 5 печатни коли всяка, и съ цѣна 70 стотинки откължесъ. Желателно е да се запишатъ по-много спомощници и имената имъ да се съобщаватъ въ Св. Синодъ, та да може да се прѣдадемъ и довърши по-скоро отпечатването.

Сп. „Прѣгледъ“. Излѣзе отъ печать първа книжка отъписанъ ието „Прѣгледъ“ съ слѣдното съдѣржаніе: *Кирилъ Христовъ* — „Боизъ магесинъ“, драма въ бѣли спичкове; *Ст. Михаиловъ* — „Въ живота щомъ се свечери въ душата се развидѣвѣа“; *В. Н. Златарски*. — „Выпрысътъ за български патриархъ прѣдъ папата пътъ 866 г.; *Александъръ Кипровъ* — Стихотворенія: 1. Прирази, 2. Суша; *д-р Стеф. Цанковъ* — „Научно-философските изводи и съзнателето на божеството; *Д. Мишевъ* — Българътъ и григорътъ; *Д. М-въ* — Мъсеченътъ огледъ: 1. „Свѧтътъ на първия български екзархъ („Българска сбирка“); 2. „Изъ живота и дѣяніята на архимандритъ Антимъ Ризовъ“ („Училищниятъ прѣгледъ“) и 3. „Българската схизма“ („Le recue d'histoire diplomatique“); *Книжовни български* — *А. Кьслеръ*: „Die Frankenfrage“ (Окенскинътъ въпросъ), разглежда д-р Стеф. Цанковъ; — *д-р А. Мойеръ*: „Die Auferstehung Christi“ (Възкресеніето на Христово) и *д-р J. B. Disteldorf*: „Die Auferstehung Jesu Christi“ (Възкресеніето на Христово), разглежда Тз.

— Лонсъ Уолесъ: „Во връма Оно“, разглежда д-ръ Л. Свѣтозаровъ; *Книги*. Книжката ще се разпрати предъ идешата седмица на читателитъ. Подъ печатъ е и юлската книжка.

Външенъ отдеълъ.

† Карловицкиятъ Патриархъ. Вчера телеграфътъ донесе печалната вѣсть, че Карловицкиятъ патриархъ Г. Бранковичъ починалъ, вслѣдствие на болестта диабетъ.

Покойниятъ бѣ първенственчаша епископъ на автокефалната срѣбъска църква въ предѣлъ на Унгария. Извѣстъ бѣ като родолюбивъ и трѣзъвъ ръководникъ на църковните народни сѫдии на срѣбътъ въ Унгария. По липса на място и време, въ съѣдуващата брой ще дадемъ на читателитъ си по-подробни свѣдѣнія за личността и дѣятелността на покойния.

Конференция на всемирния християнски студентски съюзъ въ Токио. Прѣди нѣколко седмици се е състояла въ Токио (Япония) конференцията на всемирния християнски съюзъ на студентъ. На конференцията имало е представители отъ 25 народности. Отъ 600-ътъ представители 400 сѫкъли японски студенти християни. Имало е представители и отъ Русия. Въ залата, дѣло е ставала конференцията, като илюстрация на грамадната промѣтна въ-относата на Япония къмъ християнството, съ висълъ два документа — указът, съ който се запрещава приемането на християнството, който указъ до 1873 год. е билъ окачът на всички публични мяста, и наредъ съ него — копие отъ шимото на Микадо, съ което е подарилъ 10,000 юани въ полза на християнските младежки съюзи за пропаганда на християнството между войните отъ последната руско-японска война.

Докладътъ сѫчи били четени на японски и английски езикъ. Между тия доклади заслушана да се отѣлѣжатъ: „Примирение съ Богъ“ (отъ председателя на японския съюзъ г-жа Гонда); „Иисусъ Христосъ като Богъ“ (отъ американски професоръ Босфорта); „Прогресътъ и мястото на християнството въ живота на великия народи“; „Отношението на науката къмъ християнството“ (отъ Кембриджкия професоръ Макалистър) и пр. Конференцията е устроила редъ митинги, за да запознае японските и китайските студенти съ християнството (студенти въ Токио има около 16,000). Още при заѣднането на конференцията по-вече отъ 200 студенти (японци и китайци) сѫ изразили желане да приематъ християнството.»

Представителитъ на женския студенчески християнски съюзъ сѫ заставдалъ отдеълъ. Въ японското отдеъление на съюза числото на членките японски-християнки е около 700.

Всемирниятъ християнски студенчески съюзъ въ настояще време числи по-вече отъ 100,000 членовъ — отъ 40 различни народи. Цѣлата на съюза е: „евангелизацията на съвта“ и „християнизацията на студенчеството“. Съюза се подраздѣля на 11 национални съюза. Отъ тия национални съюзи най-голямъ е съверо-американскиятъ и канадскиятъ съюзъ, който отъ своя страна се подраздѣля на 1255 мястни съюзи (722 мажки и 533 женски) съ около 90,000 членове, съставлящи половината отъ всичките студенти въ с. Америка и Канада. Септи мѣсяцъ англиканскиятъ съюзъ съ 5,000 членове; японскиятъ съ 4,000 и пр. Главното ръководство на всемирния съюзъ е съсрѣдочено въ рѣцѣтъ на генералния комитетъ, въ състава на който влизатъ по двама делегати отъ всяка народност. Делегатитъ се събиратъ на конференции единъжъ въ дѣлъ година. Текущи дѣла се водятъ отъ централната Ню-Йоркска управа.

Членовете на женското отдѣлението на съюза сѫ 40,000.

Съюзътъ уисава грамади вливане както на студентчество, тѣлъ и на мисионерството между езничинитъ. Само въ Америка въ продължение на 25 години отъ съществуването на съюза 6,000 членове на съюза се посветили на духовно зване и около 4,000 на мисионерства.

Свещеническо училище на о. Кипъръ. Духовното образование на свещенството на Истокъ, както е известно, не е на особена висота. Робството и други неблагоприятни исторически условия не сѫ давали възможностъ на источните православни народи да обрънатъ по-серзно внимание на образоването на духовенството си. Тѣлъ е билъ у источните православни патриархати, тѣлъ е и до днесъ, както тамъ, така и — съ малки исклучения — по другите источни православни страни. Напослѣдъ започнаха да се откриватъ духовни семинари и даже богословски факултети (като въ Букавъръ и Атина). Но въ иконъ по-малки православни страни и до сега е имало не само духовни семинари и богословски факултети, но даже обикновени духовни училища.

Тѣлъ бѣ до неотдавна на островъ Самотъ. Наскоро, обаче, тамъ се отвори свещеническо училище.

Тѣлъ е било до тая година и на островъ Кипъръ, въ-отъ древностъ афтоекефалната Кипърска църква. Но и тукъ нуждата е била тѣлъ създана и е станала така наложителна, че Кипърскиятъ съв. Синодъ е рѣшилъ вече да открие отъ началото на м. септемврий т. г. единъ свещеническо училище. То ще се помѣстя въ зданието на бившия мънастиръ св. Параскева, ище състон отъ три години курсы, прѣть който не се прѣподаватъ почти всички богословски прѣдмети и нѣкакъ още общеобразователни и педагогически науки. Както и въ Самоската школа, учениките сѫ съ длъжни, съдѣтъ свѣршане на школата, да постъпятъ въ духовно зване.

Училището ще се издържа съ пожертвования отъ духовенството, мънасири и църкви.

Каква радостъ обхваща душата на православния християнинъ, като вижда, че почти въ всички православни страни започватъ да се подлагатъ усилия за подигането на православното духовенство до оназ просвѣтна висота, тѣлъ нужна за дѣлътъ на добри християнски пастири.

Буковинската православна църква прѣживѣла дни на тежки изпити. Оти единъ страна раздорътъ между румъните и малорусите, а отъ друга — домогванията на унитата систематично подриватъ основите на православието въ Буковина. Румъните дали пръвъ поводъ за мястни раздори. Върви на традицията си да взиматъ живо участие въ църковните работи, тѣлъ чрезъ това опоротъ прѣдъявяватъ поруничаването на Буковинската православна църква. Въ духовната семинария, открита въ Буковина още прѣзъ 1826 г., се приематъ изключително румънци. Църковните богослужебни книги се замѣняватъ съ румънски. Румънската партия на мира сила подкрепя въ лицето на Черновицкия митрополитъ Симеонъ Симеоновъ, подкрепляя и румънските депутати въ парламента, които иматъ вливане предъ Виенското привилегието. Сръдно поруничаването на Буковинската църква се борятъ току-речи само русите, защото малорусите сѫ уличени отъ интригите на католицката пропаганда. Ти са съмѣти да използватъ раздорътъ между румънци, руси и малоруси, за да турне здрава опора на домогванията си. И се ѵълти плодоветъ на своята дѣлътъ. Малорусите се по-котвичватъ, прѣдъ иконостасъ години възъ села приемаха унитата, изузитътъ кръстосватъ страната и оздравяватъ католици. Резултатътъ на всичко това се отразяватъ затъ върху буковинското православие, което рисува да бѫде задушено отъ католицизма. Ще съмѣтъ ли православието буковинци католицизъ — това ще ни покаже бѫдещето.